

תורה אור • פרשת וארא • מאמר 3

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר כו'...

”ויאמר ה' אל משה ואל אהרן”

הקליפה, המתפארת ”יאורי לי ואני עשיתיני”, מתקיימת רק מהארה של קדושה המוסתרת על ידי צמצומים רבים. המטה שנהפך לנחש ואחר כך חזר להיות מטה המחיש זאת, והמכות שברו את קליפות מצרים, כך שניצוצות הקדושה שבתוכן התגלו וחזרו אל ה'.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/3

הנקודה

הקליפה, המתפארת "יאורי לי ואני עשיתיני", מתקיימת רק מהארה של קדושה המוסתרת על ידי צמצומים רבים. המטה שנהפך לנחש ואחר כך חזר להיות מטה המחיש זאת, והמכות שברו את קליפות מצרים, כך שניצוצות הקדושה שבתוכן התגלו וחזרו אל ה'.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מדוע הפך מטה אהרן לנחש, מדוע חזר והיה למטה, ומדוע היה זה האות הראשון, לפני כל המכות? אדמו"ר הזקן פותח בדברי חז"ל שעם ישראל עשה את מצרים "כמצולה שאין בה דגים": הם ליקטו כל ניצוץ קדושה שנפל לשם בשבירת הכלים. כשם שנשמה בגוף אינה רואה עוד שהעולם בטל ואין לו מציאות לפני ה', כך הניצוצות מוסתרים בתוך קליפות, ולכן הן חשות את עצמן עצמאיות, כפי שאמר פרעה: "יאורי לי". אפשר לפתוח קליפה רק על ידי שבירתה. הנהר היוצא מעדן הוא אחד באצילות ונחלק לארבעה בבריאה, ופישון, הנילוס, קיבל ניצוצות רבים יותר משאר הנהרות. "וידעו מצרים" פירושו "ויישברו מצרים": המכות שברו את הקליפות, כדי שהניצוצות שהשתחררו יכירו את ה', ואילו עם ישראל, שהיו מאמינים, לא נזקקו לאותות ומופתים. האות הראשון המחיש את העיקרון: המטה, שרשרת האור הקדושה, נהפך לנחש באמצעות צמצומים רבים, וחוזר להיות מטה הבולע את המטות האחרים, כאשר ה' מתגלה.

מבנה

4-11	השאלה והניצוצות המוסתרים	1
מדוע נהפך המטה לנחש וחזר להיות מטה, ומדוע התרחש הדבר תחילה. עם ישראל רוקן את מצרים מכל ניצוץ שנפל לשם בשבירת הכלים; כמו נשמה בגוף, הניצוצות מוסתרים על ידי קליפות החשות את עצמן עצמאיות, ואפשר לפתוח קליפה רק על ידי שבירתה.		
6-51	נהר עדן	2
הנהר אחד באצילות ונחלק לארבעה בראש הבריאה. הנהרות אינם שווים: פישון, הנילוס שבמצרים, קיבל ניצוצות רבים יותר מתהו מכפי שנפלו לבבל.		
71	"וידעו מצרים"	3
"וידעו" פירושו "ויישברו": המכות שברו את קליפות מצרים כדי שהניצוצות יוכלו להתגלות ולחזור אל ה', ובכך מתיישבת גם השאלה בקריעת ים סוף. עם ישראל, שהיו מאמינים, לא נזקקו לאותות ומופתים.		
10-81	מה הראו האותות	4
האות הראשון הוא הקדמה למכות. הקליפה מתקיימת מהקדושה בכל רגע, ורק נדמה שהיא עצמאית בגלל הצמצומים; אור שמעליהם מבטל אותה. המטה הוא כללות שרשרת האור הקדושה, מהמדרגה הגבוהה ביותר ועד לנמוכה ביותר.		
111	מטה ונחש	5
באמצעות צמצומים רבים נהפך המטה לנחש, מקור קליפות מצרים. כאשר הנחש חוזר להיות מטה ומטה אהרן בולע את המטות האחרים, הקליפה חוזרת לביטול והניצוצות מתעלים.		

שבירת הכלים שבירת הכלים

"מיתת" שבעת המלכים הקדמונים של עולם התהו, שנשברו ונפלו לבריאה, ליצירה ולעשיה; ניצוצות הקדושה שבהם מוסתרים בתוך הקליפות.

ניצוצות ניצוצות

רסיסי הקדושה מתהו שנפלו לתוך הקליפות. ניצוצות רבים יותר נפלו לנהר שבמצרים מאשר לבבל, וביציאת מצרים נאספו כולם.

קליפה קליפה

כוח המכסה ומסתיר את ניצוץ הקדושה שבתוכו, כמו קליפה העוטפת אגוז, ולכן חש את עצמו עצמאי. אפשר לשחרר את הניצוץ רק על ידי שבירת הקליפה.

מציאות עצמאית יש ודבר בפני עצמו

התחושה שאדם הוא דבר לעצמו, נפרד מה: אשליית הקליפה, שבאה לידי ביטוי בדברי פרעה "יאורי לי ואני עשיתיני".

צמצומים צמצומים

המסכים והצמצומים שדרכם יורדת החיות אל הקליפה, ומסתירים את מקורה עד כדי כך שהקליפה יכולה לטעון שהיא עצמאית. אור שמעליהם מבטל אותה.

המטה מטה

מלשון המשכה והטיה: כללות שרשרת האור הקדושה, מהמדרגה הגבוהה ביותר ועד לנמוכה ביותר. כשהוא מוסתר על ידי צמצומים רבים הוא נעשה נחש; וכך, ברצון ה', הנחש חוזר להיות מטה.

הנחש תנין

מקור קליפות מצרים, "התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו", המתקיים מן המטה וחוזר אליו.

השאלה והניצוצות המוסתרים

1 ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר כו' קח את מטך¹ והשלך לפני פרעה יהי לתנין² כו' עד ויבלע מטה אהרן את מטתם.³

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר" וכו': "קח את מטך והשלך לפני פרעה, ויהי לתנין" וכו', עד "ויבלע מטה אהרן את מטותם".

המאמר פותח בהוראת ה' למשה ולאחר: כאשר פרעה יבקש מהם מופת, על אהרן להשליך את מטהו לפניו, והוא יהפוך לנחש. אדמו"ר הזקן מצטט את הפסוקים עד סופם, שם מטה אהרן בולע את מטותיהם של חרטומי פרעה.

להבין ענין המטה שנהפך לנחש (ואח"כ חזר ונהפך למטה. וגם מה שזה היה המופת הראשון שנתנו לפרעה וקדם לכל העשר מכות) הנה כתיב וינצלו את מצרים⁴ וארז"ל (פסחים ק"ט).

כדי להבין את עניינו של המטה שהפך לנחש (ואחר כך חזר והפך למטה; וגם את העובדה שזה היה המופת הראשון שנתנו לפרעה, והוא קדם לכל עשר המכות): הנה כתוב "וינצלו את מצרים", וחכמינו זיכרונם לברכה אמרו (פסחים ק"ט).

שלושה דברים טעונים הסבר: מה פירוש הדבר שהמטה הפך לנחש, מדוע אחר כך חזר והפך למטה, ומדוע זה היה המופת הראשון שהראו לפרעה, לפני כל המכות. התשובה נפתחת בפסוק שלפיו ביציאת מצרים "וינצלו" בני ישראל את מצרים, ובדברי חז"ל עליו.

שעשאו כמצולה שאין בה דגים⁵. פ"י שלקטו כל הנצוצין שנפלו בשכירה אליהם ונתרוקנו מצרים מהם עד שנשארו כמצולה כו' ולא השאירו שם אפי' נצוץ⁶ א'.

"שעשאו כמצולה שאין בה דגים". פירוש הדבר שהם אספו את כל הניצוצות שנפלו אליהם בשכירת הכלים, ומצרים התרוקנה מהם, עד שנעשתה כמצולה וכו', ולא השאירו שם אפילו ניצוץ אחד.

הגמרא דורשת את "וינצלו" על דרך המילה "מצולה": מצרים נותרה כמים עמוקים שאין בהם דגים. אדמו"ר הזקן מסביר שה"דגים" הם ניצוצות הקדושה שנפלו למצרים; בני ישראל אספו את כולם ולא הותירו שם אפילו ניצוץ אחד.

והנה להבין ענין הנצוצות שנפלו בשכ"כ וענין העלאתם. הענין כי הנה ידוע ענין השכירה הוא מיתת ז' מלכין קדמאין דתהו שנשברו ונפלו למטה לכי"ע בבחי' הקליפות וסט"א.

וכעת, כדי להבין את ענין הניצוצות שנפלו בשכירת הכלים ואת ענין העלאתם: ההסבר הוא שכידוע, ענין השכירה הוא מיתת שבעת המלכים הקדמונים של תהו, שנשברו ונפלו למטה, לבריאה, יצירה ועשיה, לבחינת הקליפות וסטרא אחרא.

כדי להסביר את ענין הניצוצות, אדמו"ר הזקן מזכיר את ההסבר הידוע על שכירת הכלים. תהו הוא העולם הקדמון שאורותיו היו עזים מכדי שהכלים יוכלו להכילם. שבעת "מלכיו" הקדמונים "מתו": הם נשברו ונפלו למטה, לעולמות בריאה, יצירה ועשיה, לתחומן של הקליפות וסטרא אחרא — הכוחות המתנגדים לקדושה.

והיינו כמו על דרך משל בנשמת האדם⁷ שקודם בואה לגוף היתה בטילה בתכלית לגבי אור א"ס ב"ה

והיינו, למשל, כפי שהוא בנשמת האדם: לפני שבאה לגוף, היא הייתה בטלה בתכלית לפני אור אין סוף ברוך הוא

משל מנשמת האדם מסביר מה אירע לניצוצות. לפני שהנשמה נכנסת לגוף, היא בטלה לחלוטין לפני אור אין סוף של ה', ואין לה תחושת קיום נפרדת ממנו.

(כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו)^{8,9} והיינו משום שאז לא היה דבר המחשיך ומסתיר עליה הגילוי אלקות לכך היתה בטילה למקורה בתכלית.

(כמו שכתוב: "חי ה' אשר עמדתי לפניו"). והיינו משום שאז לא היה דבר שהחשיך והסתיר ממנה את גילוי האלוקות, ולכן הייתה בטלה בתכלית למקורה.

הנביא נשבע "אשר עמדתי לפניו" בלשון עבר; מכאן לומדים שהנשמה מתארת את מצבה לפני שירדה לעולם. בהערת הרבי המצוטט במהדורת קה"ת מובא שהזהר מפרש כך את הפסוק. אז לא היה דבר שהסתיר מהנשמה את האלוקות, ולכן היא הייתה בטלה בתכלית למקורה.

וכיון שירדה למטה ונתלבשה בגוף החומרי אזי הגוף מסתיר עליה להיות נדמה העולם ומלואו ליש דבר נפרד בפ"ע ואין רואה בחי' הבטול של כל העולמות לגבי אור א"ס ב"ה המחיה ומהוה אותם תמיד.

אך לאחר שירדה למטה והתלבשה בגוף הגשמי, הגוף מסתיר ממנה [את האלוקות], כך שהעולם וכל אשר בו נראים כמציאות עצמאית, כדבר נפרד בפני עצמו; והיא אינה רואה את בחינת הביטול של כל העולמות לפני אור אין סוף ברוך הוא, המחיה ומהוה אותם תמיד.

כשהנשמה נמצאת בגוף גשמי, הגוף מסתיר ממנה את האלוקות: העולם נראה כאילו הוא מתקיים בפני עצמו, והנשמה אינה רואה עוד שכל העולמות בטלים לפני אור אין סוף, המחיה ומהוה אותם תמיד. זהו המשל למה שאירע לניצוצות.

2 וכך עדי"מ הוא ענין שבה"כ שנפלו הנצוצין דתהו ונתלכשו בקליפות דבי"ע שהקליפות מחשיכות על הנצוצות ומסתירים אותם

כך גם, בדרך משל, בעניין שבירת הכלים: ניצוצות התהו נפלו והתלכשו בקליפות של בריאה, יצירה ועשיה, והקליפות מחשיכות על הניצוצות ומסתירות אותם

שבירת הכלים דומה לירידת הנשמה לגוף. ניצוצות התהו נפלו ונעטפו בקליפות של העולמות התחתונים, והקליפות מכסות אותם ומחשיכות עליהם.

מכל צד שלא ירגישו גילוי אור א"ס ב"ה עד שיוכלו להיות יש ודבר בפ"ע וכמאמי פרעה לי יאורי ואני עשיתיני¹⁰ רק דקרו ליה¹¹ אלהא דאלהיא.¹²

מכל צד, כדי שלא יחושו בגילוי אור אין סוף, ברוך הוא, עד שיוכלו להיות מציאות עצמאית, דבר בפני עצמו. וכמאמר פרעה: "לי יאורי ואני עשיתיני", אלא שקוראים לו "אלוה האלוהים".

הניצוצות מוסתרים מכל צד, ולכן אינם חשים עוד באור אין סוף, עד שהם יכולים להיעשות "משהו" נפרד, מציאות בפני עצמה. זהו דברי ההתפארות של פרעה: "לי יאורי ואני עשיתיני"; לכל היותר, כוחות כאלה מעניקים לה' את התואר "אלוה האלוהים" — העליון מבין רבים, ולא המציאות היחידה והאמיתית.

3 ואף שקודם השבירה היו הנצוצי בטלים ומיוחדים בא"ס ב"ה מפני שאז היה מתגלה אוא"ס בהם בגילוי ויחוד גמור

ואף שלפני השבירה היו הניצוצות בטלים ומיוחדים עם אין סוף, ברוך הוא, משום שאז אור אין סוף התגלה בהם בגלוי, והם היו מאוחדים עמו באיחוד גמור,

לפני השבירה הניצוצות היו מאוחדים בגלוי עם ה': אור אין סוף האיר בהם בלי הסתר, ולכן היו בטלים אליו לחלוטין.

אבל לאחר השבירה שירדו הנצוצין ונתלבשו בתוך הקליפות שהם מלבישים אותם ומסתירים הגילוי אלקות כמשל הגוף שמסתיר ומחשיך לגבי הנשמה כנ"ל. לכך אינם יכולים להיות בבחי' בטול כמו שהיו תחלה.

אך לאחר השבירה, כשהניצוצות ירדו והתלבשו בתוך הקליפות, שמכסות אותם ומסתירות את גילוי האלוקות, כפי שהגוף מסתיר ומחשיך [את האלוקות] מפני הנשמה, כפי שהוזכר לעיל, לכן אין הם יכולים להיות במצב של ביטול כפי שהיו בתחילה.

לאחר השבירה הניצוצות עטופים בקליפות, המסתירות מהם את האלוקות, כפי שהגוף מסתיר אותה מהנשמה. לכן הם אינם יכולים עוד להיות בביטול שבו היו קודם.

4 ולכך נק' בשם קליפות שהם כמשל הקליפה שהיא חופפת ומקפת על הפרי הכנוס בתוכה ומסתרת אותה כמשל קליפת האגוז. ואין תרופה להוציא הפרי כ"א ע"י שבירת הקליפה.

לכן הן נקראות בשם קליפות: הן דומות לקליפה המכסה את הפרי שבתוכה, מקיפה אותו ומסתירה אותו, כמו קליפת אגוז. ואין דרך להוציא את הפרי אלא באמצעות שבירת הקליפה.

השם קליפה מתאר את פעולתן של כוחות אלה: כמו קליפת אגוז המקיפה את הפרי ומסתירה אותו, כך הן מקיפות את מה שבתוכן ומסתירות אותו. הדרך היחידה להגיע אל הפרי היא לשבור את הקליפה.

וכך כדי להוציא נצוצי הקדושה מהקליפות המסתירים עליהם היה צ"ל שכירת הקליפות וזה היה ענין אותות ומופתים ומכות שבמצרים כדלקמן אי"ה:¹³

כך גם, כדי להוציא את ניצוצות הקדושה מן הקליפות המסתירות אותם, היה צורך לשבור את הקליפות; וזה היה ענינם של האותות, המופתים והמכות במצרים, כפי שיתבאר בהמשך, אם ירצה ה'.

כך גם, כדי לשחרר את ניצוצות הקדושה היה צורך לשבור את הקליפות שהסתירו אותם. אדמו"ר הזקן אומר שזה היה ענינם של האותות, המופתים והמכות במצרים, ומבטיח להסביר זאת בהמשך.

קטע 2 • 51-6

נהר עדן

5 והנה כתיב ונהר יוצא מעדן¹⁴ כו' ומשם יפרד והיה לד' ראשים. שם האחד פישון¹⁵ כו'.

קעת נאמר: "ונהר יוצא מעדן" וכו', "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. שם האחד פישון" וכו'.

אדמו"ר הזקן פונה לתיאור התורה את עדן: נהר אחד יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם הוא מתחלק לארבעה "ראשים", שהראשון שבהם הוא פישון. באמצעות תיאור זה הוא יסביר מדוע נפלו ניצוצות רבים כל כך למצרים.

ופי' נהר היוצא מעדן היא המשכה והארה הנמשכת מח"ע דאצי"י¹⁶ שבה מלובש אור א"ס ב"ה.

פירוש "הנהר היוצא מעדן" הוא המשכה והארה הנמשכות מחכמה עילאה של אצילות, שבה מלובש אור אין סוף, ברוך הוא.

הנהר הוא זרימת האור מחכמה עילאה, החכמה האלוקית של אצילות, שבה מלובש אור אין סוף עצמו. "עדן", מקורו של הנהר, מייצג אפוא את החכמה.

ובה ועל ידה נמשך אור א"ס ב"ה בכל האצילות ונמשך עד בחי' מל' דאצי"י הנק' גן.

ובה ודרכה נמשך אור אין סוף, ברוך הוא, בכל אצילות, והוא נמשך עד לבחינת מלכות דאצילות, הנקראת "גן".

דרך החכמה מתפשט אור אין סוף בכל אצילות ומגיע למדרגתה האחרונה, מלכות, הנקראת "גן".

וזהו להשקות את הגן. ושם באצי"י איהו וגרמוהי חד בהון.¹⁷ ולכן הנהר אחד שהוא עולם האחדות.

וזהו [פירוש] "להשקות את הגן". ושם, באצילות, "הוא וכליו אחד בהם". לכן הנהר אחד, שכן זהו עולם האחדות.

זהו פירוש הפסוק "להשקות את הגן". באצילות ה' אחד עם מידותיו, כפי שנאמר בתיקוני זוהר: "הוא וכליו אחד בהם". לכן גם הנהר נשאר אחד: אצילות היא עולם האחדות.

וכיון שהגיע לראש הבריאה אזי משם יפרד בבחי' פירוד והתחלקות לד' נהרות שהוא תחלת ההתחלקות.

אבל כשהוא מגיע לראש עולם הבריאה, אזי "משם ייפרד", במצב של פירוד והתחלקות לארבעה נהרות, שכן שם מתחילה ההתחלקות.

רק כשהמשכה מגיעה לראש הבריאה, העולם הראשון שבו קיימת מציאות נפרדת, היא מתחלקת לארבעה נהרות. בבריאה מתחילה ההתחלקות.

6 והנה כמשל הנהרות שאין נהר א' דומה לחבירו לא במהותו שזהו מים מתוקין וצלולין והשני אינו כן.

והנה, כמו במשל הנהרות, נהר אחד אינו דומה למשנהו גם במהותו: זהו מים מתוקים וצלולים, ואילו השני אינו כזה,

הנהרות בעולם הזה שונים זה מזה בעצם טבעם: האחד נושא מים מתוקים וצלולים, ואילו האחר לא.

ולא בגודלו שזה נמשך מאתים פרסאות והשני נמשך מאה וכה"ג. כך אין דומים הנהרות עליונות זה לזה

וגם בגודלו: נהר זה נמשך לאורך מאתיים פרסאות, ואילו האחר נמשך לאורך מאה פרסאות, וכיוצא בזה. כך גם הנהרות העליונים אינם דומים זה לזה:

הם שונים גם בגודלם: אחד נמשך לאורך מאתיים פרסאות, ואחר לאורך מאה. כך גם הנהרות העליונים, המסתעפים מן הנהר האחד של עולם האצילות, אינם דומים זה לזה.

דהיינו פישון נילוס שר של מצרים נמשכו ונפלו בו נצוצים רבים מעולם התהו יותר ממה שנפלו לבבל כו':¹⁸

כלומר, פישון — הנילוס, שר מצרים — נמשכו ונפלו בו ניצוצות רבים מעולם התהו, יותר מכפי שנפלו לבבל וכו'.

פישון הוא הנילוס, שאדמו"ר הזקן מכנה "שר" מצרים, הכוח השולט בה. ניצוצות רבים יותר מעולם התהו נפלו לתוכו מאשר נפלו לבבל ולמקומות אחרים, ולכן היו במצרים ניצוצות רבים כל כך שיש לאסוף ביציאת מצרים.

”וידעו מצרים”

7 ועתה יובן ענין המופתים שהראה השי”ת למצרים. וכמ”ש וידעו מצרים כי אני¹⁹ ה'. פי' וידעו הוא מלשון שבירה כמ”ש וידע בם את אנשי סכות.²⁰

כעת יובן ענינם של המופתים שהראה ה' למצרים, ככתוב: ”וידעו מצרים כי אני ה'”. פירוש ”וידעו” הוא מלשון שבירה, ככתוב: ”וידע בם את אנשי סכות”.

הפסוק אומר שהמופתים נועדו לכך ש”וידעו מצרים כי אני ה'”. אדמו”ר הזקן מפרש את ”וידעו” במשמעות של ”ישברו”, ומביא ראיה מסיפור גדעון, שלקח קוצים וברקנים ו”וידע בהם את אנשי סכות”: שם ברור שהפועל ”וידע” פירושו שבר.

והענין כמבואר למעלה שכדי להוציא הנצוץ מן הקליפה המכסה עליה אי”א להיות כ”א ע”י שבירת הקליפה וכמשל האגוז כו'.

הענין הוא כפי שהתבאר לעיל: כדי להוציא את הנצוץ מן הקליפה המכסה עליו, אין אפשרות לעשות זאת אלא על ידי שבירת הקליפה, כמו במשל האגוז וכו'.

כפי שהראה משל האגוז, אפשר לשחרר נצוץ מן הקליפה המכסה עליו רק על ידי שבירת הקליפה.

והענין שע”י שבירת הקליפה יוכל להיות גילוי אור א”ס ב”ה להנצוץ עד שיוכלל באלקותו ית' וזהו ענין סוס ורוכבו²¹ רמה.

הענין הוא שעל ידי שבירת הקליפה יכול אור אין סוף להתגלות לניצוץ, עד שהוא נכלל באלקותו ית'. וזהו ענין ”סוס ורוכבו רמה”.

לאחר שבירת הקליפה, אור אין סוף מתגלה לניצוץ, והניצוץ נכלל מחדש באלקות. שירת הים מבטאת זאת במילים: ”סוס ורוכבו רמה”.

פי' הרוכב הוא הקליפה הרוכב ומכסה על הנצוץ. וזהו ענין מרכבת פרעה²² כו' וע”י שבירתם נתגלו הנצוצות ונכללו בא”ס ב”ה

כלומר, הרוכב הוא הקליפה, הרוכבת על הנצוץ ומכסה עליו. וזהו ענין ”מרכבות פרעה” וכו'. על ידי שבירת התגלו הנצוצות ונכללו באין סוף ית'.

ה”רוכב” הוא הקליפה, היושבת על הנצוץ כרוכב על סוס ומכסה עליו; ”מרכבות פרעה” מבטאות אותו ענין. כשנשברו בים, התגלו הנצוצות ונכללו באין סוף.

(ובזה יתורץ מ"ש בקי"ס וידעו מצרים כי אני ה'. ולכאורה תמוה שהרי להלן כתיב לא נשאר בהם עד

אחד.²³

(ובכך יתיישב הכתוב בקריעת ים סוף: "וידעו מצרים כי אני ה'". לכאורה הדבר תמוה, שהרי בהמשך כתוב: "לא נשאר בהם עד אחד".

השאלה שבסוגריים היא: בקריעת ים סוף נאמר בתורה "וידעו מצרים כי אני ה'", אך המצרים טבעו, ו"לא נשאר בהם עד אחד". מי, אם כן, נותר כדי לדעת?

אלא דפי' וידעו לשון שבירה כו'. ועי"ז היה גילוי אוא"ס להנצוצין והם ידעו ידיעה ממש כי אני ה' ועמ"ש במ"א על קושיא זו).

אלא שפירוש "וידעו" הוא מלשון שבירה וכו'. על ידי כך התגלה אור אין סוף לניצוצות, והם ידעו ידיעה ממשיית כי "אני ה'". ועי"ן במה שנתבאר במקום אחר בעניין קושיא זו).

התשובה היא ש"וידעו" פירושו שבירה. כשהקליפות המצריות נשברו, התגלה אור אין סוף לניצוצות שהיו כלואים בהן; הניצוצות הם שידעו בפועל "אני ה'". אדמו"ר הזקן מוסיף שהקושיא נדונה במקום אחר.

ועד"ז היה ענין העשר מכות בכדי לשבר הקליפות להוציא מהם הנצוצין. אבל ישראל עצמן לא היו צריכים למופתים כלל כי הם מאמינים בני מאמינים.²⁴

וכך גם עשר המכות נועדו לשבור את הקליפות ולהוציא מהן את הניצוצות. אבל עם ישראל עצמו לא נזקק כלל למופתים, שכן הם מאמינים בני מאמינים,

גם עשר המכות נועדו לשבור את הקליפות ולשחרר את הניצוצות. עם ישראל, לעומת זאת, לא נזקק למופתים כדי להאמין, שכן חז"ל מכנים אותו "מאמינים בני מאמינים".

וכמ"ש ויאמן העם וישמעו²⁵ כי פקד ה' כו' רק בשביל להוציא הנצוצות המובלעים תוך הקליפות ממש הוצרך להיות עשר מכות הנ"ל שזהו בשביל וידעו מצרים כו':

ככתוב: "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' וכו'. רק כדי להוציא את הניצוצות שהיו בלועים ממש בתוך הקליפות היה צורך בעשר המכות שהוזכרו לעיל, וזהו לשם "וידעו מצרים" וכו'.

הפסוק "ויאמן העם" מראה שאמונתם של ישראל לא המתונה למכות. המכות נדרשו רק כדי לשחרר את הניצוצות שהיו בלועים בתוך קליפות מצרים, וזוהי משמעות "וידעו מצרים".

מה הראו האותות

8 ובוזה יוכן ענין המופת הראשון שהראה הש"י לפרעה שהוא ענין שנהפך המטה לנחש שזהו הקדמה לכל העשר מכות.

בכך יוכן עניינו של המופת הראשון שהראה ה' לפרעה: המטה שנהפך לנחש, שהיה הקדמה לכל עשר המכות.

על רקע זה אפשר להבין את המופת הראשון. המטה שנהפך לנחש בא לפני כל עשר המכות, משום ששימש להן הקדמה.

כי הנה ענין העשר מכות מבואר שהוא לשבר הקליפות שהם בחי' יש ודבר בפ"ע כמ"ש לי יאורי²⁶ כו' רק דקרו ליה אלהא דאלהיא²⁷ כנ"ל.

שהרי, כפי שהתבאר, עשר המכות נועדו לשבור את הקליפות, שהן בבחינת ישות ודבר בפני עצמו, ככתוב: "יאורי שלי" וכו'; אלא שקראו לו "אלוהי האלוהים", כפי שהוזכר לעיל.

המכות נועדו לשבור את הקליפות, החשות את עצמן כקיום עצמאי, כפי שעולה מדברי פרעה "יאורי שלי", שאינו מייחס לה' יותר מהתואר "אלוהי האלוהים". המופת הראשון הראה, כפי שיתבאר בפסקאות הבאות, מה עומד מאחורי תחושת העצמאות הזאת.

9 וענין המופתים הוא להראות להם איך שעם היותם בחי' קליפות וסט"א ממש אעפ"כ הם מקבלים חיות תמיד מקדושה בכל רגע ושבאמת אינם יש ודבר נפרד בפ"ע כדמיונם הכוזב

מטרת המופתים הייתה להראות להם כיצד, אף שהם קליפות ממש וסטרא אחרא, הם בכל זאת מקבלים חיות מהקדושה בכל רגע ורגע; ובאמת אינם ישות עצמאית, דבר נפרד בפני עצמו, כפי שהם מדמים בדמיונם הכוזב,

המופתים נועדו להראות לקליפות שגם הן, התחום המתנגד לקדושה, מקבלות את חיותן מהקדושה בכל רגע. תחושתן שהן ישויות עצמאיות היא דמיון כוזב.

אלא שהם בטלים בתכלית לגבי אלקותו ית' רק שהחיות נמשך להם ע"י מסכים והשתלשלות מדרגות רבים ועצומים וגברו כ"כ הצמצומים וההסתרים עד שיוכלו לומר לי יאורי²⁸ כו'.

אלא שהם בטלים בתכלית לפני אלקותו ית', ורק החיות נמשכת אליהם באמצעות מסכים והשתלשלות של מדרגות רבות ועצומות, והצמצומים וההסתרים גברו כל כך עד שהם יכולים לומר: "לי יאורי ואני עשיתיני" וגו'.

לאמיתו של דבר הם בטלים בתכלית לפני ה'. רק משום שהחיות מגיעה אליהם דרך מסכים ושרשרת ארוכה של מדרגות משתלשלות, וכשהצמצומים וההסתרים גברו כל כך, הם יכולים לטעון: "לי יאורי ואני עשיתיני".

10 ולכן בהגלות הארה רבה שלמעלה מן הצמצומים הם בטלים ומבוטלים וזה היה ענין המופתים כו'.

לכן, כאשר מתגלה הארה גדולה שלמעלה מן הצמצומים, הם בטלים ומבוטלים; וזה היה ענינם של המופתים וכו'.

מאחר שהקליפות מתקיימות רק מכוח הצמצומים, גילוי של אור שמעל לצמצומים מבטל אותן ועושה אותן לאין. זה מה שעשו המופתים.

וע"ז היה מורה המופת הראשון בענין המטה שנהפך לנחש. פ"י מטה הוא לשון המשכה והטייה. ועל כך הצביע המופת הראשון, בעניין המטה שהפך לנחש. פירוש המילה "מטה" הוא לשון של המשכה והטייה. המופת הראשון הצביע על כל העניין הזה. אדמו"ר הזקן מסביר שהמילה "מטה" פירושה המשכה והטייה — דבר הנמשך כלפי מטה.

וכן שבט ג"כ לשון המשכה כמו כוכבא דשביט.²⁹ דהיינו כל המשכת סדר ההשתלשלות דקדושה מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין נק' מטה.

גם "שבט" הוא לשון של המשכה, כמו בביטוי "כוכבא דשביט" — כוכב שביט. כלומר, כל המשכת סדר ההשתלשלות של הקדושה, מראש כל הדרגות ועד סוף כל הדרגות, נקראת "מטה".

המילה הנרדפת "שבט" פירושה גם היא המשכה, כמו בביטוי התלמודי "כוכבא דשביט", כוכב הנמשך בשובל ארוך. לכן ה"מטה" מייצג את כל שרשרת האור של הקדושה הנמשכת מלמעלה למטה, מן הדרגה העליונה ביותר ועד התחתונה ביותר.

קטע 5 • 111

מטה ונחש

11 ותנין היא מקור הקליפות דמצרים כמ"ש התנים הגדול³⁰ הרובץ בתוך יאוריו. והראו לו משה ואהרן איך שהמטה נהפך לנחש

והתנין הוא מקור הקליפות של מצרים, כפי שנאמר: "התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו". משה ואהרן הראו לו כיצד המטה נהפך לנחש,

התנין הוא מקור הקליפות של מצרים, שעליו נאמר בדברי יחזקאל: "התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו" — פרעה עם היאור שלו. משה ואהרן הראו לפרעה את המטה נהפך לנחש.

דהיינו שמבחי' אור והמשכה דקדושה הנק' מטה נמשך החיות והקיום להתנין מקור הקליפות. וכמ"ש רגליה יורדות כו'.³¹

כלומר, מן האור וההמשכה של הקדושה, הנקראים "מטה", נמשכים החיות והקיום לתנין, מקור הקליפות. וכפי שנאמר: "רגליה יורדות" וכו'.

הכוונה היא שהאור של הקדושה הנמשך למטה, ה"מטה", הוא שנותן חיות וקיום לתנין, מקור הקליפות. הפסוק "רגליה יורדות" מובא לאותה נקודה: הקדושה מגיעה עד למקום הנמוך ביותר, גם לתחום המתנגד לה.

ומלכותו בכל³² משלה^{33,34} אלא שזהו ע"י השתלשלות וצמצומים רבים כנ"ל עד שיוכל להיות נהפך ממטה לנחש (ועיין בתקוני זהר תקון כ"ב בענין פי' מטה)

וי"מלכותו בכל משלה". אלא שזה נעשה באמצעות השתלשלות וצמצומים רבים, כנזכר לעיל, עד שהמטה יכול להיפך לנחש (וראו גם בתיקוני זוהר, תיקון כ"ב, בענין פירוש "מטה"),

"מלכותו בכל משלה" — גם בקליפות, אלא שהדבר נעשה רק באמצעות שרשרת ארוכה של השתלשלות וצמצומים רבים; באמצעותם יכול המטה להיפך לנחש. אדמו"ר הזקן מפנה את הקורא לתיקוני זוהר, תיקון כ"ב, בענין פירוש "מטה".

שע"י צמצומים רבים אלו מסתתר³⁵ השפע מבחי' המטה כ"כ עד שיוכל להיות התהוות בחינת התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו ואומר לי יאורי כו' כנ"ל.

שכן באמצעות הצמצומים הרבים האלה השפע שמבחינת המטה מוסתר כל כך, עד שיכולה להתהוות בחינת "התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו", האומר "לי יאורי" וכו', כנזכר לעיל.

הצמצומים מסתירים כל כך את השפע שמקורו במטה, עד שיכול להתהוות "תנין גדול" ולהכריז: "לי יאורי".

ואח"כ הראו לו איך שהנחש נהפך למטה וגם ויבלע מטה אהרן את מטתם.³⁶

לאחר מכן הראו לו כיצד הנחש נהפך למטה, וגם ש"ויבלע מטה אהרן את מטתם".

לאחר מכן התהפך המופת: הנחש נהפך למטה, ומטה אהרן בלע את מטות חרטומי פרעה.

היינו שחזר בחי' התנין להתבטל לגבי הקדושה האלקית כבראשונה (וזהו ענין העלאת הניצוצות הנ"ל) בזה הראו לפרעה ולמצרים אשר אינם יש ודבר בפ"ע.

כלומר, בחינת התנין חזרה להתבטל לפני הקדושה האלקית, כפי שהייתה בתחילה (וזהו ענין העלאת הניצוצות שנוכר לעיל). בכך הראו לפרעה ולמצרים שהם אינם ישות עצמאית, דבר העומד בפני עצמו,

הדבר הראה שהתנין חזר להתבטל לפני הקדושה, כפי שהיה בתחילה; אדמו"ר הזקן מציין שזהו ענין העלאת הניצוצות שנוכר בתחילת המאמר. כך הראו לפרעה ולמצרים שאין להם קיום עצמאי.

כ"א בכל רגע נמשך להם החיות מאלקות אלא שהוא ית' אל מסתתר (וברצותו נהפך הנחש למטה והיו כלא היו הקליפות) ועד"ז היו כל המופתים להיות וידעו מצרים כי אני³⁷ ה' כנ"ל:

אלא שבכל רגע נמשכת להם חיות מאלקות, אלא שהוא יתברך "אל מסתתר" (וכשהוא רוצה, הנחש נהפך למטה, והקליפות "כאילו לא היו מעולם"). כך היו כל המופתים, כדי ש"וידעו מצרים כי אני ה'", כנוכר לעיל.

חיותם נמשכת מאלקות בכל רגע; אלא שהקב"ה הוא "אל מסתתר", וכשהוא רוצה, הנחש נהפך למטה והקליפות כאילו לא היו מעולם. כל המופתים נועדו לכך ש"וידעו מצרים כי אני ה'".

שאלות לשיחה

1. אדמו"ר הזקן משווה את הניצוצות שבקליפות לנשמה שבגוף. מה הגוף מסתיר מהנשמה, ומה הקליפות מסתירות מהניצוצות?
2. כיצד הקריאה של "וידעו מצרים" במשמעות "ויישברו מצרים" משיבה על השאלה כיצד "לא נשאר בהם עד אחד"?
3. אם עם ישראל לא נזקקו לאותות ומופתים כדי להאמין, עבור מי היו המכות?
4. מה מלמדים המטה שנהפך לנחש והנחש שחזר להיות מטה על הקליפה?
5. לפי הדימוי של ארבעת הנהרות, מדוע היו במצרים ניצוצות רבים כל כך, ומה הדבר מלמד על יציאת מצרים?

הערות

פסוקה 1

1 ויאמר . . קח את מטך

ההערה מציינת שתמליל אחר (הנחה) של המאמר נדפס שם. בהערות מאוחרות יותר מושווה הנוסח שלו לנוסח זה.

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע' קפח. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות וקיצורים באוה"ת כרך ז ע' ב'תרו.

2 ה' אומר למשה ולאחרון שכאשר פרעה ידרוש מופת, על אהרן להשליך את מטחו לפני פרעה, והוא יהפוך לנחש. זהו הפסוק הפותח את המאמר, שאת משמעותו הפנימית המאמר מבקש לבאר.

Exodus 7:9 שמות ז:ט'

כִּי יִדְבֹר אֲלֵכֶם פְּרַעֲהַ לְאֹמֶר תִּגְדּוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאַמְרַתְּ אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־מִטְּךָ וְהִשְׁלֵךְ לִפְנֵי־פְרַעֲהַ יְהִי לְתַנִּין:

When Pharaoh shall speak unto you, saying: Show a wonder' for you; then thou shalt say unto Aaron: Take thy rod, and cast it down before Pharaoh, that it become a serpent
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

3 ויבלע מטה אהרן את מטתם

חרטומי פרעה השליכו את מטותיהם, וגם הם הפכו לנחשים, ומטה אהרן בלע אותם. אדמו"ר חזקן מצטט את הסיפור עד סופו; את משמעות הבליעה הוא מסביר בפסקה האחרונה של המאמר.

Exodus 7:12 שמות ז:י"ב

וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטָּהוּ וַיְהִי לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מִטַּה־אַהֲרֹן אֶת־מִטָּתָם:

For they cast down every man his rod, and they became serpents; but Aaron's rod swallowed up their rods
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

4 וינצלו את מצרים

ה' נתן לעם חן בעיני המצרים, "והם רוקנו את מצרים". אדמו"ר חזקן מפרש זאת, בעקבות הגמרא, כאיסוף כל ניצוצות הקדושה ממצרים.

Exodus 12:36 שמות י"ב:ל"ו

וְה' נָתַן אֶת־חֶן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּנְצְלוּ אֶת־מִצְרַיִם:

And the L-RD gave the people favour in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. And they despoiled the Egyptians

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יב, לו.

5 בפירוש המילים "והם רוקנו את מצרים", רבי שמעון אומר שבני ישראל עשו את מצרים "כמצולה שאין בה דגים". אדמו"ר חזקן מפרש את הדגים כניצוצות שנפלו, שכולם נאספו.

Pesachim 119a:7 פסחים קי"ט א:ז

וּכְשֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הֶעֱלוּהוּ עִמָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם', רַב אִסִּי אָמַר: עֲשָׂאוּהָ כְּמִצּוֹהַּ זוֹ שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: כְּמִצּוֹהַּ שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 2

10 לי יאורי ואני עשיתיני

נבואתו של יחזקאל נגד פרעה: "התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו, האומר: יאורי לי ואני עשיתיני". אדמו"ר חזקן שומע בדברים אלה את קולה של

6 ולא השאירו שם אפי' נצוצ' א'

בשלב זה התמליל האחר של המאמר מסביר את 210 שנות הגלות במצרים.

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה ע' קפח מבאר כאן בענין רד"ו שנה.

7 על דרך משל בנשמת האדם

בתמליל האחר המשל מובא בסדר שונה: הוא מתחיל בנשמה שהתלבשה בגוף הגשמי, המחשיך עליה וגורם לעולם להיראות כדבר נפרד, והיא אינה חשה (ולא "רואה") את ביטולם של כל העולמות לפניו אין סוף; רק לאחר מכן הוא ממשיך: "ואף שלפני בואה..."

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה ע' קפח "המלובש" בגוף החומרי המחשיך עלי' להיות נדמה העולם ליש ודבר נפרד בפ"ע ואין מרגשת בחי' הביטול של כל העולמות לגבי א"ס ב"ה ואף שקודם בואה. . .".

8 חי ה' אשר עמדתי לפניו

שבועתו של אלישע, "חי ה' אשר עמדתי לפניו", כשהוא מסרב לקבל את מתנתו של נעמן. אדמו"ר חזקן מיישם את הדברים על הנשמה לפני בואה לגוף, כשהיא עומדת לפני ה' בביטול מוחלט.

II Kings 5:16 מלכים ב ה:ט"ז

וַיֹּאמֶר חִי־ה' אֲשֶׁר־עָמַדְתִּי לִפְנֵי אִם־אֶקַּח וַיִּפְצְרֻבוּ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן:

But he said: 'As the L-RD liveth, before whom I stand, I will receive none.' And he urged him to take it; but he refused

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

Zohar III, 68b זח"ג סח, ב

הערת קה"ת

מלכים-ב ה, טז. וכ"ק אדמו"ר זי"ע בספר המאמרים ת"ש ע' 13 מציין עי"ז "מדבר בנשמתו קודם שירדה למטה שלכן אומר אשר עמדתי ולא אשר אני עומד (זח"ג סח, ב. וראה ג"כ שם ח"א רלג, ב)".

9 חי ה' אשר עמדתי לפניו

הזוהר מלמד שכאשר נשמה עומדת לרדת לעולם, היא עומדת לפני הקדוש ברוך הוא בדיוק בצורה שתהיה לה בעולם הזה, והוא מוכיח מפסוק זה שנשמות עומדות לפניו. בהערת קה"ת מובא קטע זה לצד זוהר 3:68b.

Zohar, Vayechi 48:495-51:505 ספר הזוהר, ויחי מ"ח:תצ"ה-נ"א:תק"ה

In this case we may interpret the words "He shall bless the house of Israel" to mean that G-d gives extra blessings to a man who is married, in order that his wife may be blessed through him, and so he receives two portions, one for himself and one for his wife.' R. Hizkiah discoursed on the verse: "Thine eyes did see mine imperfect substance, and in thy book they were all written, etc." (Ps. 139, 16). 'This verse', he said, 'has been frequently expounded. All the ... souls which came

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

הקליפה, החשה כאילו עשתה את עצמה וכאילו היא עצמאית.

Ezekiel 29:3 יחזקאל כ"ט:ג'

דבר ואמרתי כה־אמר אֲדֹנָיִי ה' הִנְנִי עֲלֶיךָ פָּרַעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתִּנִּים הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יַאֲרֵיוֹ אֲשֶׁר אָמַר לִי יַאֲרֵי וְאֲנִי עָשִׂיתִנִּי:

speak, and say: Thus saith the L-rd GOD: Behold, I am against thee, Pharaoh King of Egypt, The great dragon that lieth In the midst of his rivers, That hath said: My river is .mine own, And I have made it for myself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל כט, ג. ראה בלקו"ש חכ"א ע' 40 הערה 32. בסה"מ תקס"ה ע' קפט מביא כאן משל מהנשמה המלוכשת בגוף, ע"ש.

11 דקרו ליי אלקא דאליקא

הגמרא אומרת שאומות העולם מכנות את ה' "אלקי האלקים". אדמו"ר הזקן משתמש בכך ביחס לקליפות, המכירות בה' ככוח העליון ביותר בלבד, ובכל זאת חשות שהן עצמאיות.

Menachot 110a:5-6 מנחות ק"א אה-ו'

איתיביה רב שימי בר חייא לרב (מלאכי א, יא) ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה אמר ליה שימי את דקרו ליה אלהא דאלהא בכל מקום מוקטר מוגש לשמי בכל מקום סלקא דעתך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות ק', א.

12 וכמאמר פרעה

שם לקוטי תורה משווה בין שני "לבושי המלכות": בקדושה — קבלת עול מלכות שמים מתוך ביטול; ובסטרא אחרא — נטילת מציאות לעצמו, בלי ביטול לפני ה'. מובאים שם אותם שני מאמרים כמו כאן: "וכמאמר פרעה: ילי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל 29), אלא שקוראים לו 'אלוה האלוהים'."

הערת קה"ת

וכ"ה בלקו"ת שה"ש כ רע"א. ועוד. וראה בלקו"ש חכ"א ע' 40 הערה 33.

4 פסוק

13 הערת קה"ת מפנה לJeremiah 32:20 למילים האלה.

Jeremiah 32:20 ירמיהו ל"ב:כ'

אֲשֶׁר־שַׁמְתָּ אֹתוֹת וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבִישְׂרָאֵל וּבְאֶדְם וַתַּעֲשֶׂה־לָּךְ שֵׁם כְּיוֹם הַזֶּה:

who didst set signs and wonders in the land of Egypt, even unto this day, and in Israel and among other men; and ;madest Thee a name, as at this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 פסוק

14 ונהר יוצא מעדן

"נהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם ייפרד והיה לארבעה ראשים". אדמו"ר הזקן קורא את הנהר האחד כזרימת האור באצילות, ואת חלוקתו

כתחילת ההפרדה בכריאה.

Genesis 2:10 בראשית ב':י'

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבַּעַה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from .thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, י. ראה בסה"מ תקס"ה ע' קפט שד' ראשים המה הדי' נהרות הם ארבע גליות ע"ש.

15 שם האחד פישון

"שם האחד פישון". בפסוק הבאה אדמו"ר הזקן מזהה את פישון עם הנילוס, הנהר של מצרים.

Genesis 2:11 בראשית ב':יא

שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּכֵךְ אֶת כָּל־אֶרֶץ הַחַיִּילָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזָּהָב:

The name of the first is Pishon; that is it which compasseth ;the whole land of Havilah, where there is gold

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 ונהר יוצא מעדן . . היא המשכה והארה הנמשכת מח"ע דאצי"י

אור התורה מפנה לקטע זה בתורה אור: הנהר היוצא מעדן, מאצילות, מתחלק בכריאה, ביצירה ובעשיה לארבעה ראשים, שהם מצרים, בבל והגלויות הנוספות. הוא משווה זאת לתיקוני זוהר (Introduction, end of 7a) על מטטרון, "בדמות הצדיק יסוד עולם", ועל "נהר כבר", המתפרש כמטטרון, מרכבת העמוד האמצעי.

הערת קה"ת

באוה"ת נ"ך כרך א ע' שצא מציין לכאן "ועיין בתו"א פ' וארא בד"ה . . בענין נהר היוצא מעדן מאצי"י איך שבבי"ע נפרד לדי' ראשים שהם מצרים ובבל כו', וזה ע"ד דפ"י בת"ז בהקדמה דף ז' סע"א מט"ט בדיוקנא דצדיק יסוד עלמא כו' והאי איהו על נהר כבר מאי כבר דא מט"ט דאיהו רכב לעמודא דאמצעיתא כו'."

17 איהו וגרמוהי חד בהון

בתיקוני זוהר נאמר שבתוך עשר הספירות של אצילות נמצא המלך, "הוא וכליו אחד בהם", ואילו בעשר הספירות של בריאה אין הדבר כך. אדמו"ר הזקן נעזר בכך כדי להסביר מדוע הנהר עדיין אחד באצילות, ומתפצל רק בכריאה.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט-י'

דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מְלָכָא בְּהוֹן, אִיהוּ וְגִרְמִיָּה חַד בְּהוֹן, אִיהוּ וְחִיּוֹן חַד בְּהוֹן, מַה דְּלֹא הָכִי בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, דְּלֹא אֵינּוּן וְחִיּוֹן חַד, לֹא אֵינּוּן וְגִרְמִיָּהוֹן חַד. וְעֵלֶת עַל פְּלָא הוּא נְהִיר (נ"א נחית) בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, וּבְעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, וְנִהִיר בְּעֵשֶׂר כְּתוֹת דְּמְלָאכְיָא, וּבְעֵשֶׂר גִּלְגָּלִי דְּרִקְיָעָא, וְלֹא אֲשַׁתְּנִי בְּכָל אֶתֶר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

6 פסוק

18 כך אין דומים הנהרות . . פישון גילוס . . יותר ממה שנפלו לבבל כו'

הנוסח באור התורה ממשך: גם הנהרות האחרים אינם דומים זה לזה, ומשך כל גלות נמדד לפי מספר הניצוצות שבה. לכן היה צורך שהגלות במצרים תמשך 210 שנים, בדומה ל"וינצלו את מצרים" שהוזכר לעיל, שכן במשך הזמן הזה נאספו ונבררו כל הניצוצות שנפלו שם.

הערת קה"ת

Pharaoh's chariots and his host hath He cast into the sea,
And his chosen captains are sunk in the Red Sea
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 לא נשאר בהם עד אחד

כאשר המים שבו וכיסו את חיל פרעה, "לא נשאר בהם אפילו אחד". מכאן עולה השאלה שעליה משיב אדמו"ר הזקן: מי נשאר במצרים כדי "לדעת"?

Exodus 14:28 שמות י"ד:כ"ח

וַיִּשְׁבוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת־הָרֶכֶב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרָעָה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בֵּין לֹא־נִשְׁאָר בָּהֶם עַד־אֶחָד:

And the waters returned, and covered the chariots, and the horsemen, even all the host of Pharaoh that went in after them into the sea; there remained not so much as one of them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 מאמינים בני מאמינים

הגמרא אומרת שה' אמר למשה שבני ישראל הם "מאמינים בני מאמינים", ומוכיחה את היותם "מאמינים" מן הפסוק "ויאמן העם". אדמו"ר הזקן מביא את שני הדברים כדי להראות שהם לא נזקקו לניסים.

Shabbat 97a:4-5 שבת צ"ז א:ד-ה'

אמר ריש לקיש: החושד בכשרים — לוקה בגופו, דכתיב: "והן לא מאמינו לי וגו'", וגליא קמי קודשא בריך הוא דמהימני ישראל. אמר לו: הן מאמינים בני מאמינים, ואתה אין סופך להאמין. הן מאמינים, דכתיב: "ויאמן העם". בני מאמינים — "והאמין ביי". אתה אין סופך להאמין, שנאמר: "יען לא האמנתם בי וגו'". ממאי דלקה, דכתיב: "ויאמר ה' לו עוד הבא נא ירך בתיקה וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

25 ויאמן העם וישמעו

כשמה ואהרן מסרו לראשונה את דבר ה', "ויאמן העם, וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל". אמונתם קדמה לכל המכות.

Exodus 4:31 שמות ד:ל"א

וַיֵּאֱמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־פָקֵד ה' אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת־עֲנָנָם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

And the people believed; and when they heard that the L-RD had remembered the children of Israel, and that He had seen their affliction, then they bowed their heads and worshipped.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, לא.

פסקה 8

26 לי יאורי

התרברבותו של פרעה בנבואת יחזקאל: "היאור שלי, ואני עשיתי את עצמי"; היא נזכרת כאן כביטוי לעמדתו של הקליפות, שהמכות באו לשבור.

Ezekiel 29:3 יחזקאל כ"ט:ג'

דבר ואמרתי כה־אמר אֲדֹנָי ה' הִנְנִי עֹלֶיךָ פְּרָעָה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתִּנִּים הַגְּדֹל הַרְבֵּץ בַּתֹּךְ יֶאֱרֹי אֲשֶׁר אָמַר לִי יֶאֱרִי וְאֲנִי עֹשִׂיתִנִּי:

speak, and say: Thus saith the L-rd GOD: Behold, I am against thee, Pharaoh King of Egypt, The great dragon that

"וכעד"ו שאר הנהרות אינם דומים זל"ו וכפי מספר הניצוצי כך נמדד זמן הגלות, ולכן במצרים הי' צ"ל רד"ו שנה כדלעיל בענין וינצלו כו' שבמשה זמן זה ליקטו וביררו כל הניצוצים שנפלו בהם" — אוה"ת כרך ז ע' ביתרו.

פסקה 7

19 וידעו מצרים כי אני ה'

"ומצרים ידעו כי אני ה', בנטותי את ידי על מצרים". אדמו"ר הזקן מפרש את "ידעו" במשמעות של שבירה: המכות שברו את הקליפות של מצרים, כדי שהניצוצות שבתוכן יכירו את ה'.

Exodus 7:5 שמות ז:ה'

וַיֵּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי ה' בְּנֹטְתִי אֶת־יָדִי עַל־מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

And the Egyptians shall know that I am the L-RD, when I stretch forth My hand upon Egypt, and bring out the children of Israel from among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ז, ה'.

20 וידוע בם את אנשי סוכות

גדעון לקח קוצים ודרדרים מן המדבר, "ובהם דש את אנשי סוכות", בלשון ידיעה ("ויודע"). אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שמילה זו יכולה להתפרש במשמעות של שבירה.

Judges 8:16 שופטים ח:ט"ז

וַיִּקַּח אֶת־זִקְנֵי הָעִיר וְאֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת־הַבְּרֻקִּים וַיֵּדַע בָּהֶם אֶת־אֲנָשֵׁי סֻכּוֹת:

And he took the elders of the city, and thorns of the wilderness and briers, and with them he taught the men of Succoth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שופטים ח, טז.

21 סוס ורכבו

משירת הים: "את הסוס ואת רוכבו הטיל לים". אדמו"ר הזקן מפרש את הרכב כקליפה שרוכבת על הניצוץ ומכסה אותו.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אֲזַיִר־מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְהַבְּרָאָה וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר הַשִּׁירָה לְהַבְּרָאָה כִּי־גָאָה גָּאָה סוֹס וְרֹכְבוֹ רָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, א.

22 מרכבת פרעה

"מרכבות פרעה וחילו ירה בים". יש לקרוא זאת כאותו אופן: המרכבות שנשאו וכיסו את הניצוצות שנברו, והניצוצות התגלו.

Exodus 15:4 שמות ט"ו:ד'

מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וַחֲלִילוֹ יָרָה בָּיָם וּמִבְּחָר שְׁלֹשִׁי טָבְעוּ בַיָּם־סוּף:

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)
הערת קה"ת
ברכות נח, ב.

פסוקה 11

30 התנים הגדול

יחזקאל פונה אל פרעה: "התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו, האומר: יאורי ליי". אדמו"ר הזקן מזהה תנין זה כמקור הקליפות של מצרים, וגם את התנין שבמופת הראשון מזהה עמו.

Ezekiel 29:3 יחזקאל כ"ט:ג

דבר ואמרתי כה־אמר אֲדֹנָי ה' הִנְנִי עֹלֶיךָ פֶּרֶעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתְּנִינִים הַגְּדוֹל הֶרְבֵּץ בְּתוֹךְ יַאֲרֵיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יַאֲרִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִנִּי:

say, and say: Thus saith the L-rd GOD: Behold, I am against thee, Pharaoh King of Egypt, The great dragon that lieth In the midst of his rivers, That hath said: My river is mine own, And I have made it for myself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
יחזקאל כט, ג.

31 רגלי יורדות כו'

"רגליה יורדות מוות". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הקדושה, שההתפשטות הנמוכה ביותר שלה יורדת להחיות אפילו את מקור הקליפות.

Proverbs 5:5 משלי ה:ה

רַגְלֶיהָ יִרְדּוּ מוֹת שָׁאוֹל צָעֲדֶיהָ יִתְמָכוּ:

Her feet go down to death; Her steps take hold on the nether-world

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי ה, ה.

32 והיו כלא היו

נבואת עובדיה מסתיימת במילים: "והיו כאילו לא היו". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי ביחס לקליפות, שנעלמות כאשר ה' רוצה בכך.

Obadiah 1:16 עובדיה א:ט"ז

כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתֶם עַל־הַר קִדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָּל־הַגּוֹיִם תִּמְדִּי וְשִׁתּוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:

For as ye have drunk upon My holy mountain, So shall all the nations drink continually, Yea, they shall drink, and swallow down, And shall be as though they had not been

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 ומלכותו בכל משלה

הערת קה"ת מפנה לPsalms 104:19 למילים האלה.

Psalms 104:19 תהילים ק"ד:י"ט

הערת קה"ת
תהילים קד, יט.

34 ומלכותו בכל משלה

"ה' כונן בשמים כיסאו, ומלכותו בכל משלה": שלטונו של ה', וממילא גם החיות שהוא מעניק, מגיעים לכל דבר, כולל הקליפות. בהערת קה"ת מצוין

lieth In the midst of his rivers, That hath said: My river is mine own, And I have made it for myself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 דקרו ליה אלהא דאלהיא

האומות מכנות את ה' "אלקי האלקים". הדבר נזכר כאן: הקליפות מכירות בעליונותו של ה', אך עדיין חשות את עצמן עצמאיות.

Menachot 110a:5-6 מנחות ק"א:ה-ו

איתיביה רב שימי בר חייא לרב (מלאכי א, יא) ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה אמר ליה שימי את דקרו ליה אלהא דאלהא בכל מקום מוקטר מוגש לשמי בכל מקום סלקא דעתך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

פסוקה 9

28 לי יאורי

התכרבותו של פרעה, "היאור שלי, ואני עשיתי את עצמי", מתוך נבואת יחזקאל. כאן הכוונה לטענה שהצמצומים מאפשרים, אף שלמעשה לקליפה אין קיום משל עצמה.

Ezekiel 29:3 יחזקאל כ"ט:ג

דבר ואמרתי כה־אמר אֲדֹנָי ה' הִנְנִי עֹלֶיךָ פֶּרֶעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתְּנִינִים הַגְּדוֹל הֶרְבֵּץ בְּתוֹךְ יַאֲרֵיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יַאֲרִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִנִּי:

say, and say: Thus saith the L-rd GOD: Behold, I am against thee, Pharaoh King of Egypt, The great dragon that lieth In the midst of his rivers, That hath said: My river is mine own, And I have made it for myself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

29 כוכבא דשביט

שמואל מסביר ש"זיקין", שעליהם מברכים, הם "כוכבא דשביט" — כוכב שביט. אדמו"ר הזקן לומד מהמילה "שביט" ש"שביט", במשמעות "מקל", פירושו דבר שנמשך ומתארך.

Berakhot 58b:11 ברכות נ"ח ב:י"א

על הזיקין: מאי זיקין? אמר שמואל: כוכבא דשביט. ואמר שמואל: נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא. לבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו. וגמירי דלא עבר כסלא, ואי עבר כסלא — תרב עלמא. והא קא תזינן דעבר! — זיניה הוא דעבר, ומתחזי כדעבר איהו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר: וילון הוא דמקער, דמגלגל ומחזי נהורא דרקיע. רב אשי אמר: כוכבא הוא דעקר מהאי גיסא דכסלא וחזי לקה חכריה מהר גיסא, ומיבעית, ומחזי ...

For shooting stars [Zikin]. What means Zikin? Samuel said: Kokeba di-Shebit. Samuel also said: The paths of heaven are as familiar to me as the streets of Nehardea, with the exception of the Kokeba di-Shebit, for I know not what that is. There is a tradition that it never passes through the constellation of Orion, for if it did the world would be destroyed. But we see that it does pass through! It is its brightness that ... passes through, and so it seems as though it

Psalms 104:19, אך המילים מופיעות ב-Psalms 103:19.

Psalms 103:19 תהילים ק"ג:י"ט

ה' בְּשָׁמַיִם הִכִּין כִּסְאוֹ וּמִלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה:

The L-RD hath established His throne in the heavens; And
His kingdom ruleth over all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 אל מסתתר

"אכן אתה אל מסתתר, אלקי ישראל מושיע". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי
כדי לתאר את ה' המסתתר בתוך החיות המקיימת את הקליפות.

Isaiah 45:15 ישעיהו מ"ה:ט"ו

אֲכֹן אַתָּה אֵל מְסֻתָּר וְאֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ:

Verily Thou art a G-d that hidest Thyself, O G-d of Israel, the
Saviour

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ויבלע מטה אהרן את מטתם

מטה אהרן בלע את מטות חרטומי פרעה. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כחזרת
התנין לביטול לפני הקדושה, כלומר העלאת הניצוצות.

Exodus 7:12 שמות ז':י"ב

וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטָּהוּ וַיְהִי וְלִתְנִינִם וַיִּבְלַע מִטֵּה־אֶהְרֹן אֶת־מִטָּתָם:

For they cast down every man his rod, and they became ser-
pents; but Aaron's rod swallowed up their rods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 וידעו מצרים כי אני ה'

"וידעו מצרים כי אני ה'". המאמר מסתיים במקום שבו החל ביאורו על
המכות: המופתים שברו את הקליפות של מצרים, כדי שהניצוצות יכירו
את ה'.

Exodus 7:5 שמות ז':ה'

וַיֵּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי ה' בְּנִטְטִי אֶת־יָדִי עַל־מִצְרָיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

And the Egyptians shall know that I am the L-RD, when I
stretch forth My hand upon Egypt, and bring out the chil-
'dren of Israel from among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/3/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/3/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק